

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 495/1-ХП/З
01.04.2010. године

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IV редовној седници, одржаној дана 01.04.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: **ЗИМСКИ ПРАЗНИЦИ И ОБИЧАЈИ У СЕЛИМА БЕОГРАДСКОГ ПОДУНАВЉА У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 20. ВЕКА**, кандидата мр Миљине Ивановић-Баришић и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Весна Димитријевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/1693
(број захтева)
8.04.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Миљине (Миљисав) Ивановић Баришић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Миљина (Миљисав) Ивановић Баришић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Зимски празници и обичаји у селима београдског Подунавља у другој половини 20. века

Универзитет је дана 7.12.2005. својим актом под бр 4/41-1 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Зимски празници и обичаји у селима београдског Подунавља у другој половини 20. века

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Миљине (Миљисав) Ивановић Баришић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 11.02.2010. одлуком факултета под бр 219/1-XIII/2 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Бранко Ћупурдија	редовни проф.	етнологија-антропологија	Филозофски ф.
2. др Сенка Ковач	ванредни проф.	етнол-антроп.	Филозофски ф.
3. Др Драгана Радојчић	научни саветник	етнологија	Етнографски инс.САНУ

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 1.04.2010.

Прилог:

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

Проф. др Весна Димитријевић

Наставно-научном већу
Филозофског факултета
у Београду

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, одржаној 11. фебруара 2010. године, изабрани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације мр Миљине Ивановић-Баришић: *Зимски празници и обичаји у селима београдског Подунавља у другој половини 20. века*. Прочитали смо докторску дисертацију и о њој подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Докторска дисертација мр Миљине Ивановић-Баришић има 228 страна основног текста и 21 страну документације (литература, упитник, списак казивача). Поред Увода и Закључка, текст садржи шест већих тематских целина које су подељене на више поглавља: 1. Београдско Подунавље: прошлост и садашњост, 2. Друштвена реалност у другој половини 20. века, 3. Религија, црква и религиозност у другој половини 20. века, 4. Свакодневица и друштвени развој, 5. Опис зимских празника и обичаја, и 6. Анализа зимских празника и обичаја.

У уводу кандидаткиња указује на значај празника за заједницу и види их као регулатора постојеће друштвене хијерахије, религиозних, политичких и моралних вредности, али и забрана. Затим образлаже циљ предузетих истраживања. Задатак који је кандидаткиња себи поставила био је да утврди значај празника и обичаја у садашњем времену, а у светлу друштвених промена које су обележиле другу половину 20. века. Иако је, по њеним речима, околина Београда до сада свестрано проучавана, празници и обичаји су углавном остајали ван оквира научног интересовања. Оно што је определило кандидаткињу за ову проблематику јесте то што овај сегмент културе, нарочито када су у питању промене, није разматран у довољној мери и на одговарајући начин. Отежавајућа околност јој је био веома сужен избор одговарајуће литературе, па је стога била принуђена да се у раду скоро у потпуности ослони на резултате сопствених истраживања.

Пре него што је приступила изношењу прикупљене емпиријске грађе кандидаткиња је у једном поглављу представила област београдског Подунавља кроз

најбитније чињенице његовог историјског, друштвеног, економског и културног развоја.

У следећа два поглавља кандидаткиња представља друштвену реалност, као и однос друштва према религији од средине 20. века до данас. По њеном мишљењу, однос, и уопште свест људи у испитиваним заједницама, према предмету истраживања није на нивоу који би указивао да се не требамо бринути за будућност овог дела културног наслеђа. Кроз адекватно одабрана подпоглавља кандидаткиња је, користећи се резултатима различитих дисциплина, указала на смернице послератног друштвеног развоја, али и на које начине су се они одразили како на религијска схватања тако и на празнике, али много више на празничну обредну праксу.

Једно поглавље у раду се односи на свакодневицу, без које нема ни празника. Како је то у раду показано свакодневица је у традиционалној заједници подразумевала време када су обављани послови од којих је зависио опстанак заједнице. Она је у прошлости у „правилним“ интервалима пресецања данима када се рад оставља за друго време, а чланови заједнице препуштају одмору, забави и дружењу. Данашњу празничну и обичајну реалност карактеришу „изгубљене“ некадашње позиције у односу према свакодневици.

У следећем поглављу кандидаткиња износи резултате својих истраживања обављаних током последњих неколико година у Болечу, Винчи, Врчину, Сланцима и Великом Селу, у којима је посматрала празнике и обичаје од почетка Божићног поста до Поклада. Да би се формирала реална слика празника и обичаја у последњих пола века било је неопходно сакупити релевантан емпиријски материјал, за чега је послужио репрезентативни узорак поменутих села београдског Подунавља. Кандидаткиња је темељно сакупила емпиријски материјал, користећи добро осмишљен инструментаријум, прилагођен теми истраживања. До потребних информација долазила је комбиновањем истраживачких техника – директни интервју, слободни разговор, делимично учествовање. Истраживање је обављено на солидно одабраном узорку при чему се водило рачуна о родном и социјалном статусу испитаника. Критички припремљена и спроведена истраживања довела су је до одговарајућих резултата што се огледа у прикупљеном корпусу грађе која је систематизована, презентована и протумачена на прегледан и одговарајући начин.

Кроз анализу прикупљене емпиријске грађе, и уз помоћ одговарајуће литературе, у случајевима када је то било неопходно, кандидаткиња је поставила задатак да направи синхрони пресек стања празновања кроз анализу форме, функције и значења

корпуса зимских празника и обичаја. Колико јој је то емпиријски материјал допуштао кандидаткиња је пратила промене које су настајале у садржају празновања пре свега кроз трансформацију обичајне праксе. Промене су разматране са више аспеката: реконструисане су промене у временским и просторним одредницама обичаја, затим промене у садржају, броју и саставу извршилаца, као и врсте и функције коришћених реквизита. Анализа напред побројаних елемената омогућила је израду реалне и прихватљиве типологије промена које су се догодиле у обичајној пракси. Мада су зимски празници и обичаји сегмент годишњег календарског циклуса са релативно очуваном обичајном праксом, ипак су уочљиве промене које се огледају кроз потпуно напуштање читавог обичаја или само појединих делова, до покушаја њихове ревитализације односно увођења нових обичаја у промењеним друштвеним околностима. Треба нагласити да остављање празника без обичајног дела не значи и престанак његовог слављења, он у народном календару остаје као црквени светац.

Прикупљена емпиријска грађа била је полазиште за праћење промена и у функцијама зимских празника и обичаја, пре свега, кроз праћење њихове улоге у животу локалног становништва. У раду су праћене најзначајније функције овог дела годишњих календарских празника и обичаја: „магијско-религијске“ и „друштвене“. Кроз магијску праксу заједница и појединци тежили су да утичу на појаве у свом окружењу на, по њиховом схватању, најприхватљивији начин. С обзиром на то да су заједнице биле затворене и самодоволне производне целине отуда страх од неизвесности повезаних са догађањима у природи. Закључак који се наметнуо кандидаткињи јесте да је магијско-религијска функција обичаја готово изобичајена мада нису изобичајене и магијске радње. Оне се одржавају као део обичаја, али не и као део смишљених радњи од којих се очекује помоћ у задовољавању одређених потреба или као „помоћ“ у неизвесним временима. Када разматра друштвене функције празника и обичаја кандидаткиња указује пре свега на њихову улогу у очувању традиције указујући, поред осталог, на интегративну функцију овог сегмента културе. Стабилности у заједници традиционалног типа доприносио је задовољавајући ниво интегрисаности породичне и сеоске заједнице, а што се најчешће постизало кроз различите видове окупљања. Истраживање је показало да су се функције празника и обичаја мењале упоредо са друштвеним, економским и културним променама, односно да су се прилагођавале новом времену и потребама становника испитиваних села. Трећи ниво анализе зимских празника и обичаја кандидаткиња је усмерила ка утврђивању значаја који су они имали или још увек имају у животу заједнице. Показало

се да је овај сегмент празника и обичаја био веома важан чинилац опстанка заједнице. Значење зимских празника и обичаја кандидаткиња сагледава кроз: комуникацију са вишим силама и комуникацију са мртвима. Како је показала, кроз комуникацију са натприродним силама човек је покушавао да усклади свој однос са природним окружењем, а слична очекивања имао је и од умрлих чланова заједнице. Комуникација са натприродним силама и са мртвима одвијала се путем приношења жртава које су заправо дарови које чланови заједнице упућују као своју молбу за помоћ у обезбеђивању будућности заједници.

У завршном делу рада мр Милина Ивановић-Баришић истиче да је друга половина 20. века врло динамичан период у развоју нашег друштва. Празници и обичајна пракса били су важан сегмент друштвеног живота у прошлости. Друштвени и технолошки напредак је великим делом утицао на промену односа према овом сегменту културног наслеђа. Празнична култура је само један од начина испољавања вредносних мерила друштва и веома је важна како у унутрашњој тако и спољашњој комуникацији заједнице. На крају указује на измењен однос према празницима и обичајима, њихову очуваност и значај у садашњем времену.

На основу свега што је до сада казано види се да је ова докторска дисертација значајан етнолошки и антрополошки допринос познавању једне до сада релативно слабо истражене регије, села београдског Подунавља, али и познавању и бољем разумевању једне до сада недовољно разматране проблематике, зимских празника и обичаја као целине. Прикупљен емпиријски материјал је на одговарајући начин описан, систематизован, проучен и смештен у шири друштвени и религијски контекст. Тако смо добили истраживање које је у временском, просторном, тематском и методолошком погледу потпуно заокружено. Посебно треба нагласити да је кандидаткињи пошло за руком да - служећи се историјским, функционалним и значењским приступом - препозна најважније промене у глобалном југословенском друштву друге половине 20. века, као што су модернизација, индустријализација, урбанизација и друге, и покаже како оне утичу на промену форме, структуре, функције и значења обичаја у локалној заједници, селима београдског Подунавља, која годинама истрајно обилази и проучава, доносећи из њих обиље нових вести. Имајући у виду све што је до сада речено, предлажемо Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да мр Милини Ивановић-Баришић одобри јавну одбрану докторске дисертације: *Зимски празници и обичаји у селима београдског Подунавља у другој половини 20. века.*

У Београду

20. 02. 2010.

Чланови комисије

1. Проф. др Бранко Ћупурдија

2. Проф. др Сенка Ковач

3. Проф. др Драгана Радојичић
Етнографски институт САНУ